

ban a filmek alkalmazhatóságát. A felsorolt próbák elvégzése után jellemezhettük a 12—27 DIN alapérzékenységről kezelt Fortepan filmeket. A filmek kidolgozása Kodak D19 hívóban történt, 20°C-on; hívási idő: 5 perc.

Mikrofort (12 DIN). A filmet 55—60 órás kezeléssel 20—21 DIN-re érzékenyítettük. A legnagyobb felbontást és a legjobb kontrasztot adja a hazai filmek közül. 1,8/50-es alapoptikával 5 percet exponálva 12^m-ig fotózhattunk. 2,8/135-ös objektívvel 30—40 perces expozícióval a 14^m—15^m-s tartomány is fotózható. A horizont közelében is jó kontrasztot ad. Sajnos alacsonyabb alapérzékenysége miatt nem lehet igazi versenytársa a Kodak TP 2415-nek. Az előkezelt Mikrofort képességeit órággal dolgozó asztrofotósok használhatnák ki igazán.

Fortepan 50 (18 DIN). 24—28 órás kezeléssel 25—26 DIN-re érzékenyítettük. Jó felbontást és jó kontrasztot biztosít. 1,8/50-es alapoptikával 2,5 perces expozícióval 11^m-ig, 2,8/135-ös objektívvel 10—15 perces expozícióval 12^m—13^m-ig fotózhattunk. A horizontközeli területek fotózására jól használható. Érzékenysége növekedése a TP 2415 filmhez hasonló, ám felbontása gyengébb, az elérhető kontraszt is rosszabb.

Fortepan 100 (21 DIN). 12—14 órás kezeléssel 27 DIN-re érzékenyítettük. Tűrhető felbontást és gyenge kontrasztot ad. 1,8/50-es optikával 2,5 perces expozícióval 11^m-ig, 2,8/135-ös objektívvel 7,5—10 perces expozícióval 11,5—12,0-ig fotózhattunk. a vártnál kevesebbet nyújtott.

Fortepan 400 (27 DIN). Hat órás kezeléssel 33 DIN-re érzékenyítettük. Alapérzékenységehez képest jó felbontást ad. Kontrasztviszonyai is jelentősen javultak. 2,8/135-ös objektívvel exponálva 1 perc után 11^m-ig, 2,5 perc után 12^m-ig, 5 perc után 13^m-ig fotózhattunk. A legtöbbet nyújtja a Forte filmek közül. A fotografikus témák szinte minden területén bevethető (2—3. fotó). A kezelt film jól helyettesíti a nagyérzékenységű Kodak T-Max 3200-at, sőt felbontása és kontrasztviszonya jobb.

Az előkezelt Fortepan filmekkel nem válthatjuk ki teljesen az igen jó minőségű speciális Kodak filmeket, azonban jelentős expozíciós idő csökkenést és helyenként figyelemre méltó kontrasztjavulást érhetünk el. Nagy előnyük, hogy könnyen beszerezhető olcsó filmekről van szó. Persze ezek az előnyök minőségi problémákkal járnak. Sajnos gyakran találkozhatunk emulzióhibákkal, különböző foltokkal, öntési hibákkal stb. Bosszantó, ha ezek a hibák a fotók lényeges területein éktelenkednek. Pedig az előkezelt Fortepan 50 és 400 nagyon alkalmas fotografikus nóa-, szupernóa- és üstökösadászatra. Ilyen esetekben a kiértékelést nagyon körültekintően kell elvégezni. Készülékünk alkalmas minden méretű roll film és maximum 20x20 cm-es fényképlemez hiperszenzibilizálására. A téma iránt érdeklődőknek levélben válaszolunk.

CSISZÁR TIBOR
CSISZÁRNÉ MOLNÁR ÉVA
7632 Pécs, Lahti u. 28.

Irodalom

- (1) Patrick Martinez: Filmek hiperszenzibilizálása. Courier 89/1.
- (2) Csiszár Tibor, Molnár Éva: Fotoanyagok hiperszenzibilizálása hidrogéngázzal. Courier 90/7.
- (3) Wallis and Provin: A Manual of Advanced Celestial Photography. 209--221. o.